

Raadsvoorstel

Portefeuillehouder(s)
Datum commissiebehandeling
Datum raadsbehandeling
Zaaknummer

wethouder A.M.J. Dingemans Med.
3 oktober 2024
17 oktober 2024
1075319

Onderwerp

Actualisatie Cultuurhistorische Waardenkaart Moerdijk

Voorgesteld besluit

1. De Cultuurhistorische Waardenkaart Moerdijk vast te stellen.
2. Voor de elementen met de aanduiding: zeer hoge waarde te bekijken welke instrumenten gemeente Moerdijk in de toekomst in kan zetten om deze te behouden en te beschermen.
3. De bomen met een zeer hoge waarde toevoegen aan de gemeentelijke bomenlijst zodat er voortaan een kapvergunning moet worden aangevraagd.

Publiekssamenvatting

Besloten is om de Cultuurhistorische Waarden Kaart Moerdijk vast te stellen. Als uitwerking hierop zullen alleen de objecten met een zeer hoge waarde beschermd gaan worden. Sommige bomen worden direct beschermd door ze toe te voegen aan een gemeentelijke lijst van beschermde bomen waardoor er een kapverbod gaat gelden. Voor de kern Klundert en voor sommige dijken, polderwegen en kasseiwegen gaat bekeken worden in welke vorm deze bescherming moet gaan plaatsvinden.

Inleiding

Op 14 december 2023 is de Cultuur en Erfgoednota vastgesteld. Het actualiseren, digitaliseren, waarderen en het vaststellen van beleidsmaatregelen voor en van de Cultuurhistoriekaart uit 2014 staat voor dit jaar gepland. Om die reden leggen wij de geactualiseerde Cultuurhistorische Waardenkaart (hierna: CHW) ter vaststelling aan u voor. Het is van belang om de CHW nu vast te stellen als start van een mogelijke beschermingsprocedure. Alleen voor dit jaar is er in de begroting geld voor gereserveerd via het uitvoeringsprogramma. De CHW kan als input dienen voor het gebiedsdekkend Omgevingsplan dat nu wordt voorbereid.

Beoogd effect

Het vaststellen van de CHW en het besluit om alleen de elementen met een zeer hoge waarde te beschermen is de start om uiteindelijk bepaalde elementen te kunnen beschermen. Er kan nog geen antwoord gegeven worden op de vraag hoe we dit exact gaan doen. Door het vaststellen van de kaart wil de gemeente ook bereiken dat eigenaren/initiatiefnemers van ruimtelijke plannen op voorhand duidelijkheid krijgen welk cultuurhistorisch erfgoed mogelijk beschermd gaat worden.

Toelichting

Een CHW laat de belangrijkste plekken en objecten op het gebied van cultuurlandschap en gebouwde monumenten zien. Ook archeologie is cultureel erfgoed. In 2023 is hiervoor een aparte archeologische kaart vastgesteld en is niet opgenomen in de CHW. De CHW is in de eerste plaats een beleidsinstrument, bedoeld om bij ruimtelijke plannen duidelijk te maken welke cultuurhistorische waarden in het plangebied aanwezig zijn en waarmee rekening moet worden gehouden. Het is een van de belangrijkste instrumenten om waardevol erfgoed binnen een gemeente te borgen en initiatiefnemers op voorhand duidelijkheid te geven met welk erfgoed rekening gehouden moet worden.

De huidige Cultuurhistoriekaart uit 2014 bevat alleen een inventarisatie van cultureel erfgoed maar een waardering over dat erfgoed ontbrak. Daarom is op basis van de Cultuurhistoriekaart 2014, deze CHW opgesteld die een waardering bevat. Tegelijkertijd is deze kaart, door de digitale versie, makkelijker te raadplegen via een website (bijlage 1). Hierdoor kan de informatie makkelijker worden vertaald naar het Omgevingsplan. Vervolgens moeten de gegevens met bijbehorende beleidsmaatregelen geborgd worden via het t.z.t. vast te stellen gebiedsdekkend Omgevingsplan Moerdijk.

De CHW moet niet als een statisch document gezien worden, in de toekomst kan door het college nieuwe informatie aan de kaart worden toegevoegd zoals erfgoed uit de 1^e en 2^e Wereldoorlog.

Op de CHW kaart staan aangeduid:

1. Waardevaste elementen

Dit zijn rijks- en gemeentelijke monumenten, MIP-panden¹, cultuurhistorische landschappen van provinciaal belang (vermeld op de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant) en het rijksbeschermd stadsgezicht Willemstad.

MIP-panden zijn niet echt waardevast omdat de objecten niet beschermd zijn en daarom gesloopt mogen worden. MIP-objecten die in het buitengebied liggen zijn uitgezonderd van het welstandsvrij bouwen². Inmiddels zijn er veel van dit soort panden verbouwd of gesloopt. Deze objecten zijn in twee rondes meegenomen om te bezien of ze zodanig waardevol zijn of waren, dat ze behouden en beschermd moesten worden. Veel MIP panden zijn aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument. Er is nog een aantal in behandeling. De 600 overgebleven MIP panden zijn niet bijzonder genoeg om te beschermen. Daarom is de lijst van objecten in het CHW alleen geactualiseerd en niet gewaardeerd. Er is zodoende weinig reden om deze panden nu wel een beschermde status te geven of verder te waarderen.

2. Waardevolle objecten

Waardevolle objecten hebben een landschappelijke en/of cultuurhistorische waarde. Hieronder vallen bijvoorbeeld: bomen, panden, molens, dijken, wegen of wielen.

3. Waardevolle ensembles

Waardevolle ensembles zijn grotere ruimtelijke structuren, zoals polders of een historisch centrum, die een landschappelijke of cultuurhistorische waarde kennen.

Niet geïnventariseerd is het erfgoed van na 1940. In het CHW zijn bepaalde elementen zoals de forten en het erfgoed uit de 1^e en 2^e Wereldoorlog alleen geïnventariseerd.

Waardering

Voor de waardering van de landschappelijke en cultuurhistorische elementen is gebruik gemaakt van een waarderingsmethodiek³. Deze veelgebruikte methode om tot een waardering te komen, wordt gekenmerkt door de toepassing van een breed aanvaarde wetenschappelijke methode waarbij op basis van de criteria zeldzaamheid, kenmerkendheid, gaafheid en ensemblewaarde, objecten worden voorzien van punten waardoor een totaalbeeld ontstaat. De objecten en ensembles hebben een zeer hoge waarde, hoge waarde, gemiddelde of lage waarde gekregen.

¹ Alle objecten (bouwjaar tot 1940) zijn rond 1985 geïnventariseerd door medewerkers van de provincie Noord-Brabant. Wanneer deze bijzonder waren kregen deze een MIP-status. Deze werden per gemeente opgenomen in het Monumenten Inventarisatie Project (MIP). Inmiddels zijn er veel objecten verdwenen of aangetast omdat ze formeel niet zijn beschermd.

Deze objecten zijn meegenomen in twee aanwysrondes. Allereerst heeft de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed bekeken welke MIP-objecten aangewezen konden worden als rijksmonument. Rond 2012 heeft de gemeente Moerdijk bekeken welke MIP-objecten aangewezen konden worden als gemeentelijk monument. Er zijn toen, in samenspraak met de Heemkundekringen, 29 objecten beschermd. Medio 2024 kent gemeente Moerdijk 38 gemeentelijke monumenten. Een aantal MIP-panden wordt nog beoordeeld of een gemeentelijke status terecht is. Dit in overleg met erfgoedvereniging Heemschut. Deze lijst wordt afgewerkt in de loop van de jaren.

² Lees hiervoor: [Welstandgebiedscriteria Buitengebied 2021 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

³ Waarderingsmethodiek (M. Horst 2016) die op basis van de publicatie van de Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed: Eenheid en verscheidenheid (2014) ontwikkeld is.

Dit is verwoord in een rapport (bijlage 2) op kaarten (bijlage 3) en op een totaalijst (bijlage 4). De objecten met een zeer hoge waarde zijn afgebeeld op een kaart (bijlage 5).

Voorgesteld wordt om alleen voor de elementen met een zeer hoge waarde te gaan bekijken op welke manier deze beschermd kunnen gaan worden. Dit betreft 22 bomen, 1 ensemble (kern Klundert) en 18 lijnen (dijken, polderwegen en kasseiweegen).

Alleen het MIP-object fort Bovensluis heeft een zeer hoge waarde gekregen. Er is een aanvraag in behandeling om het terrein en/of gebouw aan te wijzen als gemeentelijk monument. Daarom blijft dit fort nu verder buiten beschouwing. Dit is een bevoegdheid van ons college.

Bescherming

De bomen met een zeer hoge waarde kunnen toegevoegd worden aan de gemeentelijke lijst met beschermde bomen. Artikel 4:11 lid 2 van de Algemene Plaatselijke Verordening bepaalt dat het kappen van bomen zonder omgevingsvergunning verboden is die staan vermeld op de gemeentelijke beschermde bomenlijst. 11 van de 22 bomen staan op de gemeentelijke bomenlijst, de andere 11 moeten hier aan toegevoegd worden.

Voor het beschermen van de kern Klundert en van de dijken, polderwegen en kasseiweegen moet veel inventarisatiewerk en overleg verricht gaan worden om het te kunnen beschermen. Er zijn verschillende manieren waarop dit kan gebeuren en dit moet tegen elkaar worden afgewogen. Het gaat nu om een principe-uitspraak of het college deze procedure moeten gaan opstarten? Daarna ontvangt u een vervolg op dit voorstel.

Argumenten

1.1 Vaststelling van de CHW is nodig om de informatie op te kunnen nemen in het Omgevingsplan.

1.2 Vaststelling is de start voor een mogelijke bescherming van elementen met een zeer hoge waarde.

Voor de bomen is dit eerder mogelijk door deze bomen toe te voegen aan de gemeentelijke bomenlijst waardoor het instellen van een kapverbod met de mogelijkheid om vergunning te verlenen.

1.3 De erfgoedsector gaat steeds meer uit van gebiedsgerichte bescherming dan van objectgerichte bescherming.

De gebiedsgerichte bescherming is onderdeel geworden van de Omgevingswet. Niet alleen een pand is belangrijk maar ook de stedenbouwkundige setting en de inrichting van de openbare ruimte. Daarom heeft bescherming via het Omgevingsplan in sommige gevallen de voorkeur.

2.1 De inventarisatie van de overgebleven 600 MIP-objecten kost erg veel geld en capaciteitsbeslag.

2.2 Alleen elementen met een aanduiding zeer hoge waarde beschermen omdat de ambtelijke capaciteit niet toereikend is om een grote hoeveelheid monumenten aan te wijzen.

In de Cultuur- en erfgoednota (bijlage 6) is aangegeven dat de aanwijzing van een aantal MIP-objecten (bouwjaar tot 1940), afgerond gaat worden. Dat betekent een groot tijdsbeslag op ambtelijke capaciteit. Per jaar komen 4 objecten aan bod. Daarna wordt de focus gelegd op het potentiële erfgoed van na 1940. In de Cultuur- en erfgoednota is bepaald dat gemeente Moerdijk een monumentenbestand wenst dat in balans is, zowel qua tijdspannen als geografisch. Inmiddels is er een brede waardering ontstaan voor bouwkunst uit de Wederopbouwperiode tot 1965 en ook de zogenaamde Post 65-periode (bouwkunst van 1965 tot 1990). Op dit moment dateren alle gemeentelijke monumenten van voor 1940. Om een evenwichtiger monumentenbestand op te bouwen zal de aanwijzing van MIP-objecten afgerond worden. Er zijn nog een aantal objecten in behandeling.

2.3 Bescherming van de kern Klundert past binnen de toeristische en recreatieve initiatieven van de Zuiderwaterlinie/Stelling van Willemstad.

Beschermen van de kern Klundert is mogelijk maar niet op de stringente wijze zoals in Willemstad. Willemstad is een rijksbeschermd stadsgezicht met aparte regelgeving.

3.1 Beschermen van bomen uit het Bomenregister met zeer hoge waarde is direct mogelijk.
Om deze direct te kunnen beschermen kunnen ze opgenomen worden in de gemeentelijke bomenlijst zodat er een kapverbod van toepassing is en een kapvergunning moet worden aangevraagd. Voor de particuliere eigenaren van bomen die zijn opgenomen in het landelijke register van Monumentale Bomen van de Bomenstichting bestaat een onderhoudssubsidie.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Hoe gaat bescherming tussen het vaststellen van het Omgevingsplan en het besluit?
Tussen de vaststelling van het CHW en het Omgevingsplan kan een lange tijd zitten omdat het Omgevingsplan gebiedsgewijs vastgesteld gaat worden. Het is nu nog onduidelijk of er andere (tussentijdse) mogelijkheden zijn tot bescherming, behalve voor die van bomen zie 3.1.

2.1 Geen bescherming van elementen met een hoge, gemiddelde of lage waarde.
Het alternatief om ook objecten aan te wijzen met hoge waarden is onderzocht. Er is hiervoor te weinig ambtelijke capaciteit en/of budget beschikbaar. Het verlies van cultureel erfgoed met lagere waarden is hiervan het gevolg. Een alternatief is uitbreiding van financiën en capaciteit voor de bescherming van erfgoed.

2.2 Bescherming kern Klundert.
Het allergrootste risico zit in een mogelijke beschermde status van de kern Klundert. Bijna altijd zijn veel inwoners daar op tegen, met procedures etc. tot gevolg. Het vaststellen van een beschermd gezicht is duur en kost zeer veel ambtelijke capaciteit. Wanneer dit doorgezet worden zal de gemeenteraad een krediet daarvoor beschikbaar moeten stellen. Er zijn lichtere mogelijkheden die onderzocht kunnen worden.

2.3 MIP-objecten binnen de bebouwde kom en objecten met een hoge waarde, gemiddelde waarde of lage waarde blijven onbeschermd.
Door niets te doen zijn deze objecten onbeschermd en mogen gesloopt worden. Zeker omdat er een afronding komt van het aanwijzen van MIP-objecten tot 1940. Er zijn mogelijkheden voor een gemeente om deze objecten te beschermen in bijvoorbeeld een sloopverbod of behoud van de gevel maar ook hiervoor geldt dat een intensieve en kostbare inventarisatie noodzakelijk is.

Middelen

Financiële middelen

Aan het vaststellen van de CHW zijn geen financiële gevolgen verbonden, wel aan het beschermen van de kern Klundert, dijken en wegen omdat er aanvullende onderzoek moet worden uitgevoerd.

Het beschermen van de kern Klundert gaat veel geld kosten (beschrijving, inventarisatie, bepalen grenzen). Dit vanwege procedures die gevolgd moeten worden en mogelijke tegenwerking vanuit de inwoners.

Personele middelen

Het beschermen van de kern Klundert gaat veel tijd kosten (beschrijving, bepalen grenzen, communicatie naar bewoners/winkeliers). Dit vanwege procedures die gevolgd moeten worden en mogelijke tegenwerking vanuit de inwoners.

Communicatie

Als voorbereiding op dit besluit is een informatieavond gehouden op 19 juni 2024 (bijlage 7). De vaststelling van de CHW zal gepubliceerd worden.

Vervolg

Nadat de CHW is vastgesteld en de lijst met te beschermen elementen, zal bekeken worden op welke wijze deze beschermd kunnen gaan worden. U wordt door middel van Beraps, raadsinformatiebrieven en waar nodig een concreet raadsvoorstel op de hoogte gehouden.

Bijlagen

1. Link: [Cultuurhistorische Waardenkaart Gemeente Moerdijk \(CWK\) \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)
2. Cultuurhistorische waardenkaart rapport Cultuurland Advies 29-8-2024

3. Kaarten met inventarisatie en waardering
4. Totaallijst in Excel met totale waardering (zeer hoge waarde, hoge waarde, gemiddelde of lage waarde)
5. Kaart met objecten met zeer hoge waarde
6. Cultuur- en erfgoednota Moerdijk 2023.
7. Verslag informatieavond d.d.19 juni 2024.

Mocht u vragen hebben over dit voorstel, dan kunt u contact opnemen met de griffier via e-mail griffie@moerdiik.nl.

Zevenbergen, 10 september 2024

Burgemeester en wethouders van Moerdijk,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

drs. M. E. de Groot

A.J. Moerkerke

RAADSBESLUIT

Raadsvergadering van 17 oktober 2024

De raad van de gemeente Moerdijk,

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 10 september 2024;

overwegende dat:

- In het uitvoeringsprogramma van de Cultuur- en Erfgoednota 2023 is opgenomen dat er een Cultuurhistorische Waardenkaart moet worden vastgesteld;
- Gemeenten een zorgplicht hebben voor het cultureel erfgoed;
- Het erfgoed en culturele activiteiten vormen voor onze inwoners een aantrekkelijke leefomgeving die zowel inwoners als bezoekers volop kunnen beleven;
- Cultuur en erfgoed kunnen alleen voor verbinding zorgen en beleefd worden als het behouden blijft;
- Een Cultuurhistorische Waardenkaart een van de belangrijkste instrumenten is om waardevol erfgoed binnen een gemeente te borgen;

gelet op:

- De Omgevingswet
- De Erfgoedwet

BESLUIT

1. De Cultuurhistorische Waardenkaart Moerdijk vast te stellen.
2. Voor de elementen met de aanduiding: zeer hoge waarde te bekijken welke instrumenten gemeente Moerdijk in de toekomst in kan zetten om deze te behouden en te beschermen.
3. De bomen met een zeer hoge waarde toevoegen aan de gemeentelijke bomenlijst zodat er voortaan een kapvergunning moet worden aangevraagd.

Vastgesteld in de raadsvergadering d.d. 17 oktober 2024,
de griffier,

H.M. Vonk-Schenkel

de voorzitter,

A.J. Moerkerke